

כ"ו תשרי תשמ"א

מע"כ הרה"ג (וכו') ר' ראובן סופר שליט"א

הנה בדבר עישון סיגארטן בבית המדרש ובכיה"כ שלומדים ומתפללים כל חברי הכולל, שיש אברכים שאינם יכולים לסבול העשן וגם משמע שקשה לגופם שחולים מזה, שהרי כתבו בנוסח הבקשה שאיכא להם צער גדול וכאב ראש ומזיק לבריאות שלהם ואולי מקצר גם את החיים, ולכד כתיבתם ידוע שהוא כבר המזיק להרכה אינשי, וממילא יש לחוש שאיכא גם שיוכלו לחלות גם מהעשן שאחרים מעשנים לא רחוק ממנו ומהעשן אשר נמצא בביהמ"ד, שנשאלתי אם יכולין למונעם מלעשן בביהמ"ד ובכיה"כ.

והנה פשוט וברור שאפילו אם ליכא חשש סכנה וחשש חולי דנפילה למשכב אלא שקשה להם לסבול דמצטערין מזה, אסור שם לעשן כי אף רק בגירי דידיה שהלא גרמא ממש כהא להעמיד סולם פחות מד' אמות משובך נחשב גירי דידיה שמודה גם ר' יוסי בב"ב סוף דף כ"ב משום דזימנין בהדי דמנח ליה יתבא בחור ותקפוץ הנמיה ויזיק, משום דא"ר טובי בר מתנא גרמא בנזקין אסור, וכהנהו אומני שאמר ר' יוסף שאסור להם להקיז דם בקרקע שלהם מחמת שעל ידי הדם אתו עורבי אכלי דמא ומפסדי תמרי. ומפורש שם דלא היה הפסד ממש אלא לסתם אינשי לא היה שום הפסד שהיו רוחצין התמרים ואכלי להו, ורק לרב יוסף שהיה איסטניס לא היה אוכל תמרים כאלו, וגם לא משמע שהיה רב יוסף נחלה מזה אם היה אוכלם, אבל היה לו צער גדול לאכלם, ומכל מקום היה אסור להם להקיז מאיסור מזיק, ועי' ברמב"ם פ"א משכנים, ה"ה, שכתב דינא דר' יוסף גם במה שהאדם מצטער מקול וצפצוף העורבים משום שמפרש שני פירושים בצערא דרב יוסף מפני אנינות דעתיה, ותרוייהו אמת לדינא כדאיתא בלח"מ, דלכך אף אם נימא דרב יוסף לא היה אוכלם כלל להפירות כשראה וידע דהיה עליהם דם והיו נפסדין לו הפירות, ולא היה ראייה שבשביל איזה צער בעלמא לביחוד נמי אסור, הרי איכא ראייה ממה שבשביל צער שמיעת הצפצוף דודאי הוא רק קפידא בעלמא ואסור. אבל בעצם אין לומר דהיה זה משום שלא אכל רבי יוסף את הפירות. דאם כן מאי טעמא לא מועיל חזקה דהא כשאינו אוכל הפירות לא סבל שום צער מצד אנינות דעתיה שיהיה שייך לומר דאף שסבל עד עתה לא יוכל לסבול יותר כמו בקוטר ובית הכסא, דהא הוא רק הפסד ממון, או גם הפסד ממון ליכא דמכרן לאחרים, ושייך על זה חזקה. אלא מוכרחין לפרד דסבל ואכלן משום שלא רצה, ואולי לא היה יכול, למכור הפירות, ולכן אמר שפיר דליכא חזקה לסבילת הצער דנגד אנינות דעתו כדפירשתי, ומצינו דבשביל איזה צער וקפידא ואיסטניסות בעלמא אף שלסתם אינשי אין זה צער כלל אסור לגרום לו שכניו אף רק ע"י השתמשות שלהם בחצרם ובביתם, ויפסידו גם ממון הרבה ע"יזה, דהא יצטרכו לשכור מקום להשתמש באומנותם לפרנסתם במקום שלא יהיה מי שמקפיד בזה, וכדכתב הרא"ש בס"ס י"ח מכאן משמע דכל נזק שידוע שאין המערער יכול לסובלו, אע"פ דסובלין אותו שאר בני אדם, אין לו חזקה נגד מערער זה. והביאו הטור להלכה בסי' קנ"ה סע' נ"ט, ובשו"ע שם, סע' מ"א. ואם כן כל שכן

בעישון סיגארעטן שאלו שאין יכולין לסכול הוא צער ממש בעצם, לא ענין קפידא ואיסטניסות בעלמא, וגם לא רק צער בעלמא אלא גם מזיק ממש להן כידוע, שאסורין המעשנים לעשן שם אף אם היה ברשותם ובכיתם אם היה שייך שיגיע להם העשן ויצטערו ויזקו.

אבל הלא עוד גרוע דהא המעשנים עושים מעשה מזיק בידים ממש דהרי עושין בפיהם עשן המזיק להאין מעשנים הנמצאים שם, ואף שאחד המעשן לא היה מזיק כלום שהיה מתבטל העשן בבית גדול כבית המדרש, מכל מקום כיוון שכל מעשן יודע שיש עוד הרבה מעשנים הרי יודע שעשנו יזיק כבר והוי מזיק בידים. ופשוט שאם היו בית דין סמוכין דדין דיני חבלות, היו גובין גם ממון דמי שומת הצער, ואם נחלה מזה דמי ריפוי אף כשליכא נזק שלא בטל ממלאכתו מצד החולי, ואם כן צריך לידע דל"ד חבלות לקנסות דקנס אף שכרור לדינא שאם היו בית דין סמוכין היו מחייבים קנס, פטור עתה בזה"ז לשלם דבלא גמר דין דב"ד סמוכין ליכא חיוב הקנס כלל, אבל חבלות דהוא ממונא, הרי חייב בעצם גם בלא עדים דלא יכול לתובעו כלל, ואיכא עליו החיוב לשלם אף שאין בי"ד שיכולין לחייבו. ואף שהוא כבר פשוט, מפורש הוא כן בקצה"ת סי' א' סק"ז, שכתב צ"ע דבשו"ע כאן אינו מחלק בין דיני קנסות ממש ושאר גזילות וחבלות וכל מילי דלא שכיחי ולית בהוא חסרון כיס, אבל ההבדל מבואר דממון ממש אע"ג דלא דיינינן ליה בזה"ז כיון דלא שכיחי ולית בהוא חסרון כיס, מ"מ לצאת ידי שמים הלא בעצמו צריך לשלם וגזולן הוא אם אינו משלם. (ולשון לצאת ידי שמים הוא בעצמו לא מדוייק כל כך דמצינו לשון כזה גם כשאינו חיוב ממש. עי' בב"מ דף צא ברש"י ד"ה רבא ובתוס' ד"ה בכא, ועי' בקצה"ח סי' כח סק"א דהכא כוונת קצה"ח שחייב ממש כדמסיק, וגזולן הוא אם אינו משלם.) ובשנים שחבלו לכו"ע שניהם חייבין כמפורש ברמב"ם פ"א מחובל הי"ג, ובשו"ע חו"מ ס"ס תכ"א, וכן הוא בשנים שהזיקו שחייבין עי' בב"ק דף י'.

ולא הזכרתי במה שכתבו בדבר שגורם זה גם ביטול תורה, כי זה אינו מוסיף לענין הנידון יותר, וגם אפשר שיאמרו המעשנים דמה שלא יניחום לעשן בכיהמ"ד יהיה להם ביטול תורה ומאי חזית, אבל הדין ברור ופשוט כדכתבתי שאסור להמעשנים לעשן בכיהמ"ד כשנמצא שם אף אחד שאינו מעשן שמצטער מזה, אף כשאינו ניזוק ונחלה, וכל שכן כשיש לחוש גם לחלות וליזוק מזה, אף אם לענין ביטול תורה יהיה יותר ביטול כשלא יניחו למעשנים לעשן, דבכל אופן אסור למעשנים לעשן בכיהמ"ד ובכל מקום שנמצאים אינשי דלא מעשנים ואומרים שמזיק להם, ואף אם רק מצערים לבד.

והנני ידידו וידיד כל אחד ואחד מחברי הכולל משני הצדדים ובטוח אני שיקימו מה שכתבתי דעת תורה והלכה ברורה, וישרה השלום בין החברים וחכמי התורה.

משה פיינשטיין

המחלקה לחינוך ולתרבות תורניים בגולה
של ההסתדרות הציונית העולמית
ת.ד. 92 ירושלים טלפון 02-241222

מבחר פרסומים במחשבה ובהלכה :

האשה והמצוות, חלק א' — בין האשה ליוצרה — הרב ד"ר א"ג אלינסון, מהדורה שלישית, 210 עמודים.

האשה והמצוות, חלק ב' — הצנע לכת — הרב ד"ר א"ג אלינסון, מהדורה שלישית, 280 עמודים.

האשה והמצוות, חלק ג' — איש ואשתו — הרב ד"ר א"ג אלינסון, 230 עמודים. עמודי המחשבה הישראלית — הרב פרופ' ש"ב אורבאך ז"ל — אנתולוגיה להגות ישראל. מהדורה חדשה, 1274 עמודים בארבעה כרכים.

על התשובה — הרב יוסף דוב הלוי סולובייצ'יק, שמונה מסות שנשא הרב על נושא התשובה בכינוסי התשובה שנערכו בארה"ב, 354 עמודים.

איש ההלכה — גלוי ונסתר — הרב יוסף דוב הלוי סולובייצ'יק, כולל וביקשתם משם ורעיונות על התפילה. 271 עמודים.

דברי הגות והערכה — הרב י"ד הלוי סולובייצ'יק, כולל קול דודי דופק ואחת עשרה מסות אחרות. 272 עמודים.

משנתו של הרב קוק — צבי ירון ז"ל

מחקר מקיף במשנתו של גדול הדעות בדורות האחרונים. בספר 12 פרקים בתחומים העיקריים של הגות הרב קוק, מבוא לתולדות הרב ומפתח מפורט. 388 עמודים.

משנתו הפילוסופית של הרמב"ם — ד"ר דב רפל.

מבחר פרקים: טעמי המצוות; בין אדם למקום; השלמות האנושית; הנבואה. 168 עמודים.

תורת השבת והמועד — הרב שלמה גורן. 602 עמודים.

בנתיב הערכים — הרב משה מונק ז"ל.

שיחות לבני נוער בסוגיות אקטואליות במחשבה היהודית. 304 עמודים.

הציונות הדתית והמדינה — קובץ מאמרים בעריכת יוסף ואברהם תירוש. 410 עמודים.

אחדות העם — מסות ומאמרים בעריכת משה אישון. 312 עמודים.

הלכה לעם — הרב יעקב ברמן ז"ל.

הלכות מוסברות ומבוארות על-פי המקורות וסדורות מחדש למקרא העם ולמורה עם התלמיד. מנוקד. ספר ראשון: בקומך, אות וטוטפות, התפילה, קריאת התורה, בית הכנסת, ברכות. 224 עמודים.

ספר שני: שבת, חגים, מועדים וימיזכרון. 350 עמודים.

בדרך טובים — הרב ד"ר יהודה מוריאל.

דינים במצוות שבין אדם לחבירו, מקורות דיניים בתלמוד ובמדרשים. 171 עמודים.

שיעורים במסכת בבא בתרא — אליעזר אלינר ז"ל.

18 שיעורים בפרקים השותפים וחזקת הבתים. טכסט הגמרא מפוסק ומנוקד. פירוש חדש. 154 עמודים.